

Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал

сторони; *гнучкість* – уміння залежно від складу учасників подій та обставин, що склалися, прийняти рішення та побудувати систему стосунків

Формування просоціальної поведінки старших підлітків – учнів загальноосвітньої школи виступає як систематичний і цілеспрямований виховний процес, що являє собою різноманітні форми й методи педагогічно-виховної діяльності, спрямованої на свідоме прийняття учнями соціально-значущих норм і цінностей, розвиток відповідних рис, що ними має володіти просоціальна особистість, прагнення і вміння конструктивно вирішувати міжособистісні та групові суперечності.

Література

1. Про затвердження Тимчасових стандартів надання медичної допомоги підліткам та молоді : наказ № 382 від 2 червня 2009 року / ЛігаЗакон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>. – Назва з екрана.
2. Божович Л. И. Личность и её формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М. : Наука, 1986. – 364 с.
3. Кузьміна О. В. Моральний світ та ціннісні орієнтації старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів – основні складові їхньої життєвої компетентності / О. В. Кузьміна // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2011. – № 3. – С. 51– 60.
4. Мазур Ю. О. К вопросу о просоциальной направленности личности: ценностно-смысловой аспект / Ю. О. Мазур // Философия и социальная динамика XXI: проблемы и перспективы : материалы III междунар. науч. конф. – Омск : АнтропоТопос, 2008. – Ч. 2. – С. 118– 122.
5. Маклаков А. Г. Общая психология. – СПб. : Питер, 2001. – 592 с.
6. Фурманов И. А. Социально-психологические проблемы поведения : курс лекций. – Мн. : БГУ, 1998. – 91с.

В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко,
м. Київ

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМИ “ЗДОРОВИЙ МІКРОКЛІМАТ У ШКОЛІ” ТА ЇЇ ОСНОВНІ ВИМОГИ

У статті презентовано основні складові програми “Здоровий мікроклімат у школі”, функціональні обов’язки адміністрації загальноосвітнього навчального закладу, очікувані результати та ефективність її впровадження.

Ключові слова: профілактична програма, профілактика вживання учнями психоактивних речовин, керівництво програмою.

Здійснення виховного впливу на учнів – це одна з обов’язкових функцій школи як загальноосвітнього закладу. Від того, наскільки налагоджені взаємовідносини між адміністрацією і педагогами, між педагогами та учнями, між педагогами та батьками залежить, наскільки цей вплив може бути ефективним. Тому слід визначити окремо поняття “здоровий мікроклімат у школі” як атмосферу довіри, взаєморозуміння, взаємодопомоги, відкритого обговорення проблем, що турбують, яка не лише сприяє вирішенню нагальних проблем школи, але й запобігає виникненню інших.

Створення здорового мікроклімату сприяє вирішенню проблем, які постають перед школою з року в рік, у тому числі і щодо формування мотивації

на здоровий спосіб життя у школярів. Цей процес не потребує відмови від напрацьованих позитивних, дієвих традицій, форм роботи навчального закладу, а лише спонукає до наповнення їх новим змістом, що згодом зумовить підвищення результативності всієї виховної діяльності цього закладу. Здоровий мікроклімат школи визначається передусім тісною взаємодією між усіма учасниками виховного процесу, яка досягається в процесі повсякденного спілкування на уроках, у позаурочній діяльності, поза школою, у родині. Найефективніші форми роботи досить відомі: години спілкування; тренінги; круглі столи; спільні з батьками заходи; консультаційні пункти; діяльність органів учнівського самоврядування; дні відкритих дверей; уроки; відеолекторії; батьківські збори; фестивалі соціальної реклами; моніторинг; просвітницькі акції тощо.

Процес створення здорового мікроклімату у школі має на меті сформувати у школярів стійке переконання: не починати вживання психоактивних речовин – основний принцип первинної профілактики. (У вторинній профілактиці для дітей, що вже спробували якісь із цих речовин, ця програма сприяє формуванню твердого переконання якнайшвидше облишити ці спроби).

Шкільна профілактична програма має сконцентрувати увагу передусім на інформаційному забезпеченні учнів матеріалами стосовно юридичних та соціальних наслідків (зло)вживання ПАР, розвитком навичок учнів приймати виважені та свідомі рішення стосовно вживання ПАР, а також навчити їх опиратись тиску і розвивати інші соціальні навички.

Група з числа працівників школи (координаційна рада) здійснює аналітичну діяльність щодо ефективності впровадження програми і вчасно вносить корективи. Для цього адміністрація школи має регламентувати склад цієї групи, частоту зібрань і основні обов'язки її членів.

Очікувані результати:

- досягнення кінцевої мети – створення здорового мікроклімату у школі – забезпечить подолання традиційних проблем у діяльності сучасної школи в питаннях профілактики вживання підлітками психоактивних речовин;
- новий рівень спілкування дасть змогу вчасно надати необхідну допомогу учням, педагогам, батькам;
- співпраця усіх учасників виховного процесу допоможе дотримуватися єдиних вимог у формах і методах профілактики вживання школярами психоактивних речовин;
- знання вікових й індивідуальних особливостей створить атмосферу взаєморозуміння і терпимості, а також допоможе знайти розумну альтернативу небезпечному експериментуванню учнями зі своїм здоров'ям;
- програма сприятиме формуванню у підлітків і дорослих свідомого ставлення не лише до фізичного, але і психічного, духовного здоров'я кожного;
- учні формуватимуть навички свідомого вибору безпечної поведінки.

Функціональні обов'язки персоналу школи у створенні здорового мікроклімату

Здоровий мікроклімат у школі забезпечують: директор школи, заступник директора з виховної роботи, соціально-психологічна служба.

Особливу увагу звернено на діяльність соціально-психологічної служби (СПС) (психолог та соціальний педагог школи), яка відіграє центральну роль у процесі створення у школі здорового мікроклімату. Негативні зміни у родинних стосунках великої частини сімей вимагають від соціального педагога, психолога особливої підготовки до роботи з батьками з метою вироблення в них умінь профілактики адиктивної поведінки дітей. СПС разом з батьками окреслюють шляхи створення ситуацій успіху для дитини. Схильність дитини до вживання психоактивних речовин є симптомом особистісного неблагополуччя. Необхідно вчасно подбати про створення для кожної дитини психологічного комфорту.

У школі зі здоровим мікрокліматом кожна дитина має право на соціально-педагогічний супровід. Роботу, яку проводить СПС з дітьми, що почали експериментувати з психоактивними речовинами, можна розділити на такі етапи: бесіда для налагодження контакту; особистісно зорієнтований підхід; діагностичне обстеження; застосування методик на з'ясування причин експериментування; перевірка правильності висновків; остаточний висновок і вироблення програми роботи з цим учнем.

Для забезпечення здорового мікроклімату у школі СПС проводить комплекс соціальних, освітніх, медико-психологічних заходів, спрямованих на запобігання розвитку негативних явищ серед учнів, педагогів та батьків. СПС школи забезпечує своєчасну профілактику різноманітних відхилень, сприяє включенню учнів у нову форму взаємин і відіграє роль посередника у системі взаємодії особистості із суспільством. СПС має змогу здійснювати комплексний трансформований вплив на розвиток особистості дитини для вироблення в неї імунітету до негативних впливів соціального оточення, профілактику і корекцію асоціальних проявів у поведінці учнів.

Лише у спільній роботі СПС школи досягає комплексного вирішення ряду проблем окремої особистості і всього освітнього закладу. Спільна робота окреслена такими напрямками діяльності: підвищення психолого-педагогічної і правової культури батьків у сфері прав дитини, збагачення їхнього виховного потенціалу; комплексне вивчення індивідуальних особливостей учнів; виявлення причин, що ускладнюють формування особистості дитини; формування навичок ефективної комунікації як серед учнів, так і серед дорослих; надання методичної допомоги класним керівникам у вирішенні конфліктних ситуацій; залучення державних інститутів та громадських організацій до розв'язання проблем дітей.

Тісна взаємодія соціально-психологічної служби та класного керівника в соціально-педагогічній діяльності є основою профілактичної роботи. Вона передбачає грамотну, послідовну і систематичну роботу з діагностики учня, аналізу чинників, причин і обставин, які спричиняють відхилення у поведінці школяра і перші спроби експериментування з психоактивними речовинами.

Така взаємодія дає змогу: визначити конкретні напрями роботи з учнями та батьками; обрати відповідні форми допомоги учням і батькам; посилити виховні функції сім'ї; попередити початок експериментування підлітками з психоактивними речовинами.

Не менш важливу роль у впровадженні програми виконує педагог-організатор, а саме: здійснює керівництво дитячими об'єднаннями, створює умови для діяльності учнівського самоврядування; створює умови для альтернативних видів дозвілля; здійснює індивідуальну роботу з дітьми, які потребують особливої уваги; організовує діяльність різновікових груп в позаурочній виховній діяльності; бере участь в організації літнього відпочинку та оздоровлення дітей.

Структура уроків, яка пропонується програмою “Здоровий мікроклімат у школі”, передбачає активну участь класних керівників, соціальних педагогів, психологів. Кожен із них має достатньою мірою володіти інформацією про психоактивні речовини та методикою роботи з учнями різних вікових груп.

Особлива увага приділяється підготовці та проведенню батьківських зборів, тому що саме на них відбувається освіта батьків з питань профілактичної роботи.

Основні вимоги до впровадження програми “Здоровий мікроклімат у школі”

Упровадження програми “Здоровий мікроклімат у школі” потребує певного часу, а також тісної взаємодії всіх учасників виховного процесу. Координаційна рада обов'язково повинна аналізувати роботу і вчасно вносити корективи у план роботи. Успішність впровадження залежить від свідомого ставлення до своїх обов'язків кожного працівника школи. Здоровий мікроклімат у навчальному закладі не можна створити за короткий проміжок часу, тому що цей процес потребує перегляду дорослими деяких своїх стереотипів у спілкуванні з дітьми, підвищення їхнього професійного й особистісного рівня, удосконалення навичок взаємодії з іншими учасниками виховного процесу.

Показниками здорового мікроклімату у школі є такі зміни в освітньому закладі: довірливі, відкриті стосунки дорослих і дітей; відкритість в обговоренні проблем; доступність професійної психолого-педагогічної допомоги; позитивна мотивація на здоровий спосіб життя у дорослих і дітей; наявність позаурочної виховної системи, яка охоплює не лише шкільні, а й позашкільні структури; наявність шкільних традицій з формування навичок здорового способу життя; активність учнівського самоврядування у проведенні профілактичної роботи в школі; виявлення розвинутих позитивних особистісних якостей в учнівському і вчительському колективах.

Головним показником здорового мікроклімату у школі є злагоджена діяльність учнів, батьків, учителів та інших працівників школи.

Література

1. Оржеховська В. М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх : навч. посіб. / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко. – Черкаси : Чабаненко Ю., 2008. – 375 с.
2. Оржеховська В. М. Роботи школи з профілактики вживання неповнолітніми психоактивних речовин : навч. посіб. / Оржеховська В. М., Вієр М., Деркач Л. М. – Черкаси, 2006. – 180 с.
3. Федорченко Т. Є. Система роботи школи з профілактики вживання учнями психоактивних речовин : навч.-метод. посібник / Федорченко Т. Є., Топчій І. В. – Черкаси : Чабаненко Ю., 2009. – 220 с.